

МАТЕМАТИЧНІ МЕТОДИ, МОДЕЛІ ТА ІНФОРМАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ В ЕКОНОМІЦІ

УДК 331.5

РОЛЬ БІЗНЕС-МОДЕЛЮВАННЯ РИНКУ ПРАЦІ УКРАЇНИ ROLE OF BUSINESS MODELING LABOR MARKET UKRAINE

Гатило В.П.

старший викладач кафедри менеджменту,
Національний аерокосмічний університет
імені М.Є. Жуковського
«Харківський авіаційний інститут»

Увага держави і суспільства в цілому до проблем розбудови інвестиційної системи та бізнес-моделювання ринку праці зумовлена вимогами реальної економіки. Статтю присвячено поглибленню теоретичних засад, розробці методичних рекомендацій щодо бізнес-моделювання ринку праці.

Ключові слова: ринок праці, фактори впливу, бізнес-моделі, інвестиції.

Внимание государства и общества в целом к проблемам развития инвестиционной системы и бизнес-моделирование рынка труда обусловлена требованиями реальной экономики. Статья посвящена углублению теоретических основ, разработке методических рекомендаций по бизнес-моделированию рынка труда.

Ключевые слова: рынок труда, факторы влияния, бизнес-модели, инвестиции.

The attention of the state and society to the problems of development investment system and the business modeling of the labor market due to the requirements of the real economy. The article is devoted to deepening the theoretical foundations, the development of guidelines for business modeling of the labor market.

Keywords: labor market, influence, business models, investments.

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями. Ринкові відносини припускають існування і функціонування безлічі ринків, що охоплюють різноманітні сфери людської діяльності. Розрізняють ринки сировини, матеріалів, палива, готових виробів, проектних робіт, наукових досліджень, послуг, житла, інвестицій, цінних паперів, грошей (кредитів) та ін. Серед цих ринків своє значиме місце займає і ринок праці.

Основою конкурентоспроможності економіки є висока конкурентоспроможність ринку праці. Відповідно її підвищення потребує мобілізації якісно нових чинників розвитку.

Ринок праці є одним із важливих елементів ринкової економіки, який має особливу соціально-економічну значущість, оскільки характеризує не лише інтереси роботодавця та працівника, а й зображає перетворення та явища, які відбуваються в суспільстві.

Проблеми узгодження попиту та пропозиції робочої сили, динаміка заробітної плати, економічної активності населення та рівня безробіття мають зазвичай нелінійні особливості, а тому під час дослідження ринку праці особливу увагу

слід приділяти розробці бізнес-моделей, які б враховували їх циклічну поведінку.

Останнім часом все більше досліджень припадають на одну з ключових характеристик ринку праці – це система бізнес-моделей, які використовуються для взаємин всіх учасників ринку.

Моделювання ринку праці в сучасних умовах є досить складним, різноманітним процесом, але дуже важливо, що він існує та розвивається. При цьому такі бізнес-моделі знаходяться в прямому взаємозв'язку з іншими галузями, в першу чергу, з технологіями, актуальністю в економіці та в житті людей в цілому.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, в яких започатковано розв'язання цієї проблеми і на які спирається автор. Дослідженню питань прогнозування ринку праці присвятили свої наукові праці багато вітчизняних і закордонних учених. Питанням статистичного моделювання та прогнозування економічних процесів у галузі використання трудових ресурсів присвячені роботи таких науковців: С. Айвазяна [1], А. Коровкіна [2], А. Семенова [8], та ін. Серед вітчизняних учених питаннями моделювання і прогнозування соціально-економічних процесів займаються Х. Прутула [7], Р. Кулініч [4], О. Возняк [6], В. Приймак [5], Е. Котирло [3] та ін.

Виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми, яким присвячується зазначена стаття. Більшість вчених приділяють увагу моделюванню та прогнозуванню попиту та пропозиції національних і регіональних ринків праці. Проте недостатньо вивченим залишається місцевий ринок праці та моделювання перспектив поточного попиту місцевого ринку праці за умови впливу соціально-економічних чинників на місцевому рівні.

Формулювання цілей статті (**постановка завдання**). Метою цього дослідження є поглиблення теоретичних засад, подальший розвиток і розробка методичних та науково-практичних рекомендацій щодо ефективного бізнес-моделювання ринку праці, використання інвестиційного потенціалу держави та підприємств.

Для вирішення поставлених завдань використано такі методи: логічного узагальнення, узагальнення і порівняння даних.

Виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих наукових результатів. Ефективне функціонування місцевого ринку праці неможливе без оцінки зв'язків між різними чинниками й результативними показниками, виявлення їх тенденцій та розробки економічних нормативів і прогнозів. Роль аналітичних розрахунків значно підвищується за умови застосування статистичних методів та їх комп'ютеризації [9].

Оскільки під час вибору роботодавця кандидати звертають все більше уваги на галузь і на продукцію компанії, задоволеність клієнтів якістю послуг і продуктів є ще одним важливим фактором, який формує імідж роботодавця. З огляду на це компанії повинні працювати над зміцненням факторів, що визначають імідж роботодавця, і пам'ятати, що зовнішній імідж зображає внутрішній стан справ в компанії, зокрема, в частині програм і політики управління персоналом.

Один з ефективних методів просування своєї позиції на ринку праці в умовах конкуренції, що посилюється, є вкладення в ефективне бізнес-моделювання.

Як показали класичні роботи нобелівських лауреатів 2010 року Даймонда, Мортенсена і Піссарідеса, безробіття – це дуже важливий стан, не лише для економік в цілому, а й для окремих працівників і роботодавців. Саме в цей період відбувається підбір найкращою пари: працівник знаходить кращого для себе роботодавця, а роботодавець – відповідного працівника.

Мортенсен і Піссарідес розвинули теорію Даймонда, вивчаючи проблеми пошуку на ринку праці, де класичні моделі також давали збій. Модель DMP – аббревіатура від прізвищ її розробників – допомогла зрозуміти, чому є стільки людей без роботи за наявності вакансій і як економічна політика впливає на безробіття.

Роботодавці та здобувачі не можуть відразу знайти один одного, з огляду на високу плинність вакансій та обмежену інформацію про

реальну зарплату. Оскільки для пошуку потрібні додаткові час і ресурси, виникають економічні «сили тертя», які гальмують процес працевлаштування. Люди надовго залишаються безробітними, а високі соціальні виплати в розвинених країнах цьому сприяють.

Виплати у разі безробіття, відповідно до моделі DMP, теж підвищують очікування у безробітних щодо мінімальної зарплати, на яку вони згодні працювати. Роботодавці, відчуваючи пресинг з боку претендентів, кілька разів подумують, перш ніж наймати додаткових працівників, особливо в умовах кризи, коли можливості для зростання доходів мінімальні [10].

Щодо аналізу стану ринку праці в Україні за 2015 рік, то середньомісячна кількість економічно активного населення віком 15–70 років становила 18,2 млн осіб, із яких 16,5 млн – були зайняті економічною діяльністю, а решта 1,6 млн – безробітні, тобто особи, які не мали роботи, але активно її шукали як самостійно, так і за допомогою державної служби зайнятості.

Рівень зайнятості населення становив: у віці 15–70 років – 56,9%, а в працездатному віці – 65,0%. Рівень безробіття (за методологією МОП) серед економічно активного населення віком 15–70 років становив 9,0%, а працездатного віку – 9,4%.

Кількість зареєстрованих безробітних на кінець грудня 2015 р. становила 490,8 тис. осіб, або майже третину всіх безробітних працездатного віку, визначених за методологією МОП. Допомогу у зв'язку з безробіттям отримували 81,1% осіб, які отримали відповідний статус [11].

Незадовільне використання праці і капіталу свідчить про наявність диспропорцій у виробничій та інституційних сферах. Пожвавлення господарського життя та забезпечення соціально-економічного розвитку держави можна досягти на основі структурної перебудови економіки, приватизації, фінансової стабілізації, створення розвинутої системи ринків, у тому числі ринку капіталів і ринку праці, забезпечення ефективної зайнятості населення й соціального захисту певних прошарків суспільства.

Ринок праці, робочі місця – найбільш складний і динамічний елемент ринкової економіки. Тут не лише переплітаються інтереси працівників і роботодавців, а й зображені всі соціально-економічні, політичні, демографічні та інші процеси в суспільстві, особливо питання розвитку основних фондів, які впливають на розвиток робочих місць.

Процеси, що відбуваються на ринку праці й у сфері зайнятості, тісно пов'язані з процесами в підприємницькій, кредитно-грошовій і зовнішньоекономічній сферах, в оподаткуванні та інвестиційній діяльності, освіті та організації профнавчання.

Від того, наскільки успішно функціонує економіка, у якій фазі економічного циклу вона перебуває, як сполучаються ринкові засади

функціонування і державне регулювання, чим характеризується поведінка головних суб'єктів ринку, залежить попит робочу силу та її пропозиція, обсяг зайнятості й рівень безробіття [12].

Ефективне бізнес-моделювання ринку праці:

- дає можливість для додаткових інвестицій;
- дає можливість для полегшення доступу до ринку зовнішнього капіталу;
- зменшує ризик банкрутства підприємств;
- зменшує текучість кадрів, що піднімає рівень кваліфікації співробітників;
- дає можливість для зниження вартості капіталу, що запозичає;
- збільшує ефективність реклами, з подальшою можливістю зменшення фінансування даної статті витрат;
- підвищує економічну і фінансову ефективність компанії;
- здатність вийти на новий рівень конкурентоздатності на ринку праці та зайняти лідируючі позиції;
- допомагає якісно працювати на фондовому ринку;
- виступає гарантом перед її партнерами.

Сучасна економічна наука довела, що на стан зайнятості населення справляють безпосередній вплив відсоткові ставки за кредитами та депозитами, інвестиційна активність суб'єктів підприємництва, система оподаткування, структура державного бюджету й державних витрат, співвідношення фондів нагромадження і споживання в домогосподарствах тощо. Усе це підкреслює надзвичайне значення вивчення закономірностей організації робочих місць і

функціонування ринку праці в тісному зв'язку з вказаними економічними явищами.

Висновки з цього дослідження і перспективи подальших розвідок у цьому напрямі. Таким чином, проведені дослідження дають змогу зробити висновок про те, що для залучення інвестицій на ринок праці, забезпечення технологічної модернізації національної економіки та перспектив її розвитку як в короткостроковому, так і в довгостроковому періоді потрібно розробляти моделі на підставі реальної інформації та проводити аналіз отриманих результатів.

Сучасний стан цього ринку в Україні вказує на те, що він потребує детального дослідження. Бізнес-моделювання процесів ринку праці дасть можливість ефективного прогнозування його розвитку та соціально-економічних відносин, що, у свою чергу, приведе до швидкого реагування на зміни у цих процесах. Приділяючи велику роль підбору та пошуку персоналу, українські компанії практично не інвестують в розвиток власного іміджу як роботодавця. На це є багато причин, серед яких – досить низька конкуренція на ринках праці та відсутність інтересу до цієї теми.

Сьогодні змагання за висококваліфікований персонал поступово набуває форми боротьби, і імідж компанії на ринку працевлаштування в цілому стає не менш важливим, ніж конкурентна зарплата чи успішний хедхантинг.

Подальші наші дослідження спрямовані на аналіз сучасної ситуації, що склалася на ринку праці України, розробку та оптимізацію практичних рекомендацій щодо формування бізнес моделі розвитку сучасного стану ринку праці.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Айвазян С. Прикладная статистика и основы эконометрики / С. Айвазян, В. Мхитарян. – М.: ЮНИТИ, 1998. – 656 с.
2. Коровкин А. Согласование динамики вакантных мест и рабочей силы / А. Коровкин // Проблемы прогнозирования. – 1999. – № 2. – С. 73–84.
3. Котырло Е. Прогнозирование спроса на рабочую силу на уровне региона / Е. Котырло // Человек и труд. – 2008. – № 4. – С. 26–29.
4. Кулініч Р. Статистична оцінка чинників соціально- економічного розвитку: [монографія] / Р. Кулініч. – К.: Знання, 2007. – 311 с.
5. Приймак В. Математичні методи економічного аналізу: [навч. посібник] / В. Приймак. – К.: Центр навчальної літератури, 2009. – 296 с.
6. Приймак В. Оцінювання взаємозв'язку динаміки попиту і пропозиції робочої сили в Україні / В. Приймак, О. Возняк, Н. Ковалевич // Науковий вісник НЛТУ України: збірник науково-технічних праць. – Львів: РВВ НЛТУ України, 2011. – Вип. 21.6. – С. 275–283.
7. Притула Х. Моделювання і прогнозування економічних процесів у регіоні (на прикладі Львівської області) / Х. Притула. – Л.: НАН України, Ін-т регіон. дослідження, 2005. – 57 с.
8. Семенов А. Методология прогнозирования экономической активности населения / А. Семенов, С. Кузнецов // Человек и труд. – 2001. – № 9. – С. 45–50.
9. Дружиніна В. Перспективний аналіз поточного попиту місцевого ринку праці / В. Дружиніна // Бізнес Інформ. – 2014. – № 1. – С. 77–82.
10. Корнилюк Р. Нобелевская история: Даймонд, Мортенсен и Писсаридес против безработицы / Р. Корнилюк [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://forbes.net.ua/opinions/1409815-nobelevskaya-istoriya-dajmond-mortensen-i-pissarides-protiv-bezraboticy>.
11. Економіка України за 2015 рік [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://ukurier.gov.ua/uk/articles/ekonomika-ukrayini-za-2015-rik>.
12. Федоренко В. Ринок праці в Україні та економічні тенденції в умовах світової економічної кризи / В. Федоренко // Економіка та держава. – 2009. – № 1. – С. 12–14.